

Катерина Левченко

«Стоп – гендер» як інструмент протистояння європейським цінностям

Аналізується специфіка антигендерного руху в сучасній Україні в контексті євроінтеграційного вибору, а також класифікуються чинники, що сприяють чи заважають поступу українства у європейському напрямку.

Specific character of antigender movement in the modern Ukraine in the context of Eurointegration is analyzed, also the facts, which help or hinder of Ukrainian tread to the European direction.

Здавалось би ідеї гендерної складової євроінтеграційного вибору українців не можуть викликати ані сумніву, ані спротиву. Бо про важливість дотримання прав людини, верховенства права, принципів рівних прав та можливостей людей незалежно від статі багато сказано та задекларовано як в нормативно-правових документах, законах, так і у виступах керівників української держави.

Але після семи років існування в Україні Закону «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», заяв про європейський, гуманістичний та демократичний вибір держави в країні активно почали поширюватися рухи і течії, які заперечують не тільки зовнішньополітичні орієнтири, але й під видом захисту традиційних моральних, релігійних та національних цінностей зазіхають на базові права людини, заперечують ідеї рівноправності, недискримінації, толерантності, прав жінок, гендерної рівності тощо.

Що сприяє їх поширенню? Які міфи лежать в їхній основі? Хто зацікавлений у тому, щоб в українському суспільстві формувалося негативне ставлення до принципу гендерної рівності? Якими маніпулятивними рухами та підтасовкою фактів адепти антигендерного руху здобувають популярність у суспільстві? На яких стереотипах та страхах українців вони будують свої концепції? Які прорахунки в державній політиці сприяють запереченню принципів гендерної рівності? Де недопрацювали і недопрацювувать громадські правозахисні організації, зокрема жіночі. Постають й інші питання, пов'язані із розвитком вказаної тенденції.

Тож в цій статті робиться перша спроба знайти та сформулювати відповіді на поставлені запитання, які є серйозними сучасними викликами для всієї української держави, євроінтеграційних процесів, демократії, прав людини, свободи та соціального розвитку.

Україна є членом Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Європейської Конвенції про права людини та основоположні свободи, Європейської соціальної хартії. Державою ратифіковані майже усі основні міжнародні документи в галузі прав людини, які проголошують принципи рівноправності та недискримінації. Підписані Цілі Розвитку Тисячоліття. Відповідно до Конституції, міжнародні документи, ратифіковані Верховною Радою України у встановленому законодавством порядку мають пріоритет над національними нормативно-правовими актами та слугують джерелом національного права.

Українська держава є членом численних міжнародних організацій, мета діяльності яких – дотримання та забезпечення прав людини. Зокрема, від самого початку створення такої інституції, Україна є членом Ради ООН з прав людини. В 2011 р. Україна мала честь головувати в Раді Міністрів Ради Європи. В 2013 р. очікується головування України в Організації з безпеки та співробітництва в Європі. Така політика лежить в руслі проголошеного зовнішньополітичного курсу європейської інтеграції, приклади якої можна продовжувати.

Конституція України (стаття 24) також проголошує рівність усіх громадян, в тому числі, незалежно від статі. На її виконання в 2005 р. Верховна Рада України прийняла

Закон «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», який націлений на «досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України» [1].

З початку 2000-х років Кабінетом Міністрів України розроблялися, приймалися та реалізовувалися державні програми сприяння впровадженню гендерної рівності в українському суспільстві (на 2002–2006 рр., 2007–2010 [2], 2013–2016 – в проекті). Попри чималу критику з боку незалежних експертів та громадських організацій на адресу цих документів у зв'язку із недовістю*, низьким рівнем фінансування, на їх виконання приймалися обласні [3], відомчі [4], та міжвідомчі програми [5], і крок за кроком ідеї паритетності та рівноправності жінок і чоловіків ставали надбанням суспільної свідомості. Тричі в Верховній Раді України відбувалися Парламентські слухання на тему «Становище жінок в Україні» [6]. Цьому сприяли і заходи, які організовувалися громадськими жіночими та міжнародними організаціями, такі як семінари, тренінги, освітні та інформаційні кампанії, гендерний театр тощо.

Не дивлячись на дискримінаційні висловлювання щодо ролі жінок у суспільстві та суспільному житті [7, 8, 9], чинний президент пообіцяв «підняти гендерну політику на новий високий рівень». За словами віце-прем'єр-міністра, Міністра соціальної політики С. Тігіпка, «гендерне питання, що є пріоритетним в Євросоюзі, набуває особливого значення для нашої держави» [10], а «забезпечення гендерної рівності – важлива складова внутрішньої політики України» [10].

Основні напрями та складові гендерної політики визначені у вже згаданому Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (ст. 3):

«Державна політика щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків спрямована на:

- утвердження гендерної рівності;
- недопущення дискримінації за ознакою статі;
- застосування позитивних дій;
- забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень;
- забезпечення рівних можливостей жінкам і чоловікам щодо поєднання професійних та сімейних обов'язків;
- підтримку сім'ї, формування відповідального материнства і батьківства;

* Наприклад, в грудні 2010 р. Кабінет Міністрів України затвердив своїм Розпорядженням план заходів Загальнонаціональної кампанії «Стоп насильству» до 2016 року. Планом передбачається створення і забезпечення ведення реєстру установ та організацій, діяльність яких спрямована на запобігання насильству в сім'ї, інформування населення через ЗМІ про види допомоги особам, які потерпають від насильства в сім'ї. Але при цьому Уряд не планує виконувати свій основний обов'язок – забезпечувати та захищати права громадян, і для цього надавати допомогу потерпілим від насильства в сім'ї.

– виховання і пропаганду серед населення України культури ґендерної рівності, поширення просвітницької діяльності у цій сфері;

– захист суспільства від інформації, спрямованої на дискримінацію за ознакою статі» [1].

Визначення понять «ґендерна рівність», «позитивні дії», «рівні права жінок і чоловіків» та інші надаються в статті 1 Закону. Наведемо деякі з них:

«...ґендерна рівність – рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства...

рівні права жінок і чоловіків – відсутність обмежень чи привілеїв за ознакою статі;

рівні можливості жінок і чоловіків – рівні умови для реалізації рівних прав жінок і чоловіків;

дискримінація за ознакою статі – дії чи бездіяльність, що виражають будь-яке розрізнення, виняток або привілеї за ознакою статі, якщо вони спрямовані на обмеження або унеможливають визнання, користування чи здійснення на рівних підставах прав і свобод людини для жінок і чоловіків;

позитивні дії – спеціальні тимчасові заходи, спрямовані на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією... і законами України» [1].

Наведені визначення напрямків державної політики забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, а також понять, які допомагають визначити цю політику, показують зміст та межі діяльності державних структур, громадських та міжнародних організацій щодо формування, розвитку та впровадження ґендерної політики в Україні, яка відбувається *виключно в межах чинного законодавства*.

Водночас наголосимо, що в чинному законодавстві України, зокрема Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» визначені не всі поняття, які є в міжнародних документах (наприклад, Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенції Ради Європи про попередження насильства щодо жінок та домашнього насильства та боротьбу із ними) і які використовуються на практиці, що призводить до неоднозначних тлумачень та різночитань, а при бажанні – і маніпуляцій із цими поняттями. Так, в Законі не визначені такі поняття як «ґендер» та «ґендерна політика», «ґендерне насильство», «насильство стосовно жінок», «ґендерні стереотипи» тощо.

Якщо ж говорити про практичні питання впровадження ґендерної політики, для української влади усіх часів ґендерна проблематика як частина гуманітарної та соціальної сфери, політики дотримання прав людини не була і не є пріоритетною. При тому, що порушення прав жінок та ґендерної рівності мають різноманітні прояви і фіксуються в усіх сферах життя [11, 12].

Запропонуємо визначення чинників, які, з нашої точки зору, сприяють поширенню антиґендерних рухів в суспільстві.

1. *Чинники, які можна назвати «об'єктивними».*

1.1. Недоліки законодавчого забезпечення та відсутність чітких визначень понять, пов'язаних з ґендерною проблематикою.

Ось яким чином трактуються недоліки законодавства та відсутність чітких визначень (мовою оригіналу): «Во исполнение требований Закона № 2866 Кабинет Министров Украины в декабре 2006 года принимает Государственную Программу по утверждению гендерного равенства в украинском обществе на период до 2010 года (Постановление

КМ Украины от 27.12.2006 года № 1834). Декларируя ту же цель, которая была указана в Законе № 2866, Программа еще более насыщена терминами с определением «гендерный», смысл которых не раскрывается, и уходит еще глубже в сферу необходимости преодоления гендерных стереотипов. Так в контексте гендерных стереотипов, от которых необходимо избавляться, речь идет и о роли женщины и мужчины в семье, и об утверждении духовных ценностей, и об обеспечении гендерного паритета в духовной сфере» [13].

І ще одна цитата того ж автора на підтвердження необхідності чіткого визначення термінів: «В апреле 2001 года издается Указ Президента “О повышении социального статуса женщин” (Указ от 25.04.2001 года № 283/2001В), а в июле 2005 года – Указ Президента Украины “О совершенствовании работы центральных и местных органов исполнительной власти по обеспечению равных прав и возможностей женщин и мужчин” (Указ от 26.07.2005 года № 1135/2005). Президент обязывает органы исполнительной власти внедрять “гендерные подходы” в свою работу с учетом опыта других государств. Что именно понимается под гендерными подходами Президент не определяет. Кроме того, органы власти ориентированы на организацию мероприятий по формированию “гендерной культуры” населения, внедрение соответствующей информационно-пропагандистской деятельности» [13].

1.2. Спочатку слабкість, а потім і руйнування інституційного механізму забезпечення впровадження ґендерної рівності в українському суспільстві.

Проблема державного управління 2010–2011 рр. полягала у руйнуванні внаслідок адміністративної реформи інституційного механізму впровадження ґендерної рівності, протидії домашньому насильству, торгівлі людьми. А саме Указ Президента від 9.12.2010 р. № 1085/2010 [14] ліквідував Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту, яке було центральним уповноваженим органом виконавчої влади у зазначених сферах. Указом Президента від 6.04.2011 р. № 389/2011 ці функції частково передані Міністерству соціальної політики. З 1.11.2011 р. в ньому почав діяти Департамент сімейної політики. У січні 2012 р. Постановою Кабміну зазначене Міністерство було визначено координатором у сфері протидії торгівлі людьми. Протягом 2011 р. не було уповноваженого органу центральної влади щодо протидії торгівлі людьми. За кожним із названих напрямів у Міністерстві закріплено від 2 до 5 фахівців із мінімальним досвідом роботи.

1.3. Відсутність підготовки державних службовців – фахівців уповноважених підрозділів – щодо питань прав людини та ґендерної рівності.

1.4. Відсутність ґендерної складової в системі вищої освіти. Фрагментарність курсів та дисциплін з питань ґендерної рівності на розсуд керівництва ВНЗ.

1.5. Недостатність державної інформаційної політики в цій сфері.

2. *Чинники, які можна віднести до категорії «суб'єктивних»*

2.1. Наявність стереотипів щодо соціальних місця і ролі жінок у суспільній свідомості.

2.2. ґендерні стереотипи представників вищого керівництва держави.

2.2. Посилення впливу релігії і церкви в суспільстві та їх втручання (всупереч Конституції України) в суспільне, громадське та державне життя, освітній процес тощо.

2.3. Наявність ксенофобних настроїв в суспільстві.

2.4. Низька обізнаність суспільства щодо питань прав людини, рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

2.5. Суперечності у формулюванні пріоритетів зовнішньополітичного курсу України і коливання між «західним» та «східним» напрямом.

2.6. Наукова та складна для розуміння більшістю громадян мова ґендерних текстів, використання великої кількості інтернаціональної лексики, іноземних термінів, які роблять їх малозрозумілими і створюють враження привнесених з-за кордону.

3. Третю групу чинників можна умовно назвати «штучними»

3.1. Перекручування існуючих понять, дій, фактів, пов'язаних із ґендерною проблематикою та сімейною політикою.

3.2. Зв'язування проблематики рівних прав та можливостей жінок і чоловіків з темами прав дитини, ювенальною юстицією, сексуальною орієнтацією як такими, що руйнують родину.

3.3. Маніпулювання суспільною свідомістю.

3.4. Формування ситуації страху.

3.5. Підтасовка фактів, визначень, текстів.

3.6. Протиставлення традиційних українських цінностей та сучасних концепцій прав людини та рівноправності чоловіків та жінок.

Наприклад: «...гендерные преобразования, не соответствующие общественной морали, традиционным ценностям украинского народа, более того – можно утверждать – направленные на разрушение таких ценностей, являются противоправными, посягают на основы конституционного строя страны, и как таковые должны пресекаться гарантом соблюдения Конституции – Президентом страны» [15].

3.7. Штучне протиставлення «європейського» та «українського національного».

3.8. Представлення питань прав людини та ґендерної рівності як неактуальних для України та привнесених з-за кордону.

Наприклад: «Эти люди связаны с зарубежными центрами и продвигают их интересы, а не интересы Украины» [15].

Такі узагальнення зроблені на основі аналізу низки Інтернет-ресурсів [див., наприклад: 16, 17], листів, які надсилалися анонімно або «сумлінними» громадянами на адресу державних структур (Державного реєстратора, Міністерства соціальної політики, Кабінету Міністрів України тощо). Окремі листи надсилалися із вимогою ліквідувати громадські організації, які займаються захистом прав людини, зокрема Українську ґельсінську спілку з прав людини, Жіночий консорціум України, Міжнародний центр «Ла Страда – Україна». Симптоматично, що абсолютна більшість подібних «листів – скарг» надсилається і Депутатам Державної Думи Російської Федерації.

Активну інформаційну роботу веде організація, яка називає себе Українською Правовірною Греко-Католицькою церквою, яка є невизнаною церквою, що декілька років тому відкололася від Української Греко-Католицької Церкви.

Інформація у Вікіпедії про цю організацію виглядає наступним чином: «Українська правовірна греко-католицька церква (УПГКЦ) – незареєстрована, офіційно не визнана релігійна організація в Україні. УПГКЦ виділилась із Української Греко-Католицької Церкви у 2008–2009 роках. Державний комітет України у справах національностей і релігій відмовляє у реєстрації назви “Українська Правовірна Греко-Католицька Церква”, обґрунтовуючи це “повагою до традицій та внутріш-

ніх настанов релігійних організацій” з посиланням на Кодекс Канонів Східних Церков (ККСЦ), у якому назву “Католицька” можна використовувати лише за погодженням з офіційною церковною владою. У церковних колах УГКЦ ця нова релігійна організація відома як “підгорецькі отці” або “група Догнала”, “догналівці”, “секта Догнала” (ім'я засновника – Антонін Ілля Догнал). Главою самопроголошеної УПГКЦ обрано Михайла Осідача. Членами постійного синоду є Антонін Ілля Догнал, Ричард Методій Шпіржик (Чехія), Роберт Самуїл Обергаусер (Словаччина) і Василь Маркіян Гітюк (Україна). Вони звинуватили керівництво Української Греко-Католицької Церкви в ересях і проголосили створення “правовірної” церковної структури. Названі особи у 2008 році проголосили, що вони були тасмно висвячені на єпископів, однак станом на вересень 2011 року не надали жодних доказів про реальність таких свячень» [18].

Водночас їхній Інтернет-ресурс є діючим і постійно оновлюється актуальною інформацією, що свідчить про високий рівень поінформованості та оперативне реагування. Так, наприклад, лист прем'єр-міністру Азарову з вимогою ліквідувати Експертну Раду із розгляду звернень зі скаргами на факти дискримінації за ознакою статі, створену при Міністерстві соціальної політики України, з'явився на їхньому сайті 7 вересня 2012 р. [15], тоді, як документи про створення цієї Ради на сайті Кабінету Міністрів України з'явилися лише 15 серпня 2012 р. [19].

Наведемо декілька цитат, які ілюструють названі вище чинники третьої групи.

Цитата 1: «Ющенко підписав 8.09.2005 р. Закон України № 2866-IV “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”.

Закон має важливі наслідки:

а) в корені нищить основні моральні та духовні цінності;
б) підриває суверенітет та самостійність української держави;

в) суперечить Конституції, яка не дозволяє гомосексуальних шлюбів» [20].

Цитата 2: «Вера в традиционное распределение ролей между мужчинами и женщинами, оказывается, экономически выгодно. Представители сильного пола, считающие, что обеспечение семьи – это исключительно их дело, а слабый пол должен растить детей, готовить и стирать, зарабатывают больше» [16].

Цитата 3: «Термін “ґендер”... був введений ООН та ЄС замість традиційного – “стать”» [16].

Цитата 4: «У зв'язку із затвердженням Плану заходів № 1109 (1109–2011-п) із змінами від 20.10.2011 року з проведення Національної кампанії “Стоп насильству на період до 2015 року” та підписанням розпорядження від 12.10.2011 року № 1039-з з реалізації Концепції розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні, нависла загроза!

...**В регіонах України проводяться заходи, які спрямовані на руйнування інституту традиційної сім'ї:**

1) з 25 листопада до 16 грудня 2011 року проводилися тренінги та засідання за круглим столом з метою формування в населення культури ґендерної рівності та забезпечення впровадження стандартів ювенальної юстиції» [21].

Настрої та рухи, які спрямовані проти заперечення принципів рівноправності жінок і чоловіків та ґендерної політики України, в 2012 році знайшли відбиття в регіональній політиці. Так, відповідно до рішення обласної ради від 21.06.2012 № 12/13 в Волинській обласній раді відбулись сесійні слухання на тему «З'ясування сутності ґендерної

політики та проблем і ризиків, які вона несе українському суспільству». Процитуємо інформацію про ці слухання: «Участь в обговоренні взяла ініціаторка проведення заходу А. Євтодюк – голова ВОГО «Християнський рух за життя», кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, політології та права ЛНТУ, за її словами в Україні сьогодні впроваджується гомодиктатура. Окрім жінки та чоловіка, на її думку вводиться ще одна стаття, тобто геї, лесбійки, бісексуали чи інші меншини. У своєму виступі вона опиралась на Святе Письмо, мовляв, Божі заповіді перестали діяти в нашій державі...

Загалом ініціатори сесійних слухань пропонували підтримати такі рекомендації:

1. Верховній раді України провести парламентські слухання на тему: «З'ясування сутності ґендерної політики та проблем і ризиків, які вона несе українському суспільству».

2. Головному управлінню з питань внутрішньої політики та зв'язків із громадськістю, управлінню освіти і науки, службі у справах захисту дітей, управлінню у справах сім'ї, молоді та спорту, управлінню охорони здоров'я, управлінню Міністерства внутрішніх справ України у Волинській області ознайомитись із матеріалами сесійних слухань з метою усвідомлення сутності, ризиків та небезпек, які несе запровадження ґендерної політики в Україні.

3. Службі у справах захисту дітей, управлінню у справах сім'ї, молоді та спорту, управлінню охорони здоров'я у Волинській області провести моніторинг сутності та небезпек ґендерних програм, які реалізуються на теренах нашого регіону.

4. Луцькому міському голові Романюку М. Я. та Луцькій міській раді:

4.1. Провести аналогічні сесійні слухання, з метою усвідомлення депутатами Луцької міської ради та громадськістю міста Луцька сутності, ризиків та небезпек, які несе запровадження ґендерної політики в Україні, та недопустимості прийняття угод із організаціями ґендерного спрямування.

4.2. Провести громадський моніторинг прийнятих Луцькою міською радою угод із ґендерними організаціями, які є представниками зарубіжних ґендерних фондів» [22].

Подібні приклади можна продовжувати, що свідчить про серйозність ситуації та необхідність укріплення державної ґендерної політики та її інформаційної та просвітницької складової.

Завдяки участі у слуханнях директора ВОГО «Ґендерний центр» О. Ярош та М. Алексєєнко – голови ВГО «Жіночий консорціум України» – лунала й інша точка зору. Було зазначено, що подібні слухання руйнують Україну як правову, соціальну та демократичну державу, порушують Конституцію України та Закони України, заважають ефективній діяльності відповідних державних органів та профільних громадських організацій за напрямками: охорони дитинства; запобігання та протидії торгівлі жінками та дітьми; соціального захисту неповних сімей; захисту дітей від сексуальної експлуатації; захисту прав жінок на життя, вільне від насильства та насильства за ознакою статі тощо. Також був представлений альтернативний варіант рекомендацій слухань. У ньому пропонувалось, зокрема:

1. Органам влади, місцевого самоврядування і громадськості виконувати міжнародні та регіональні документи, зокрема, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, пакт «Цілі Розвитку Тисячоліття», Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо

жінок, а також Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків» й здійснювати регулярний моніторинг виконання цього Закону;

2. Головному управлінню праці, соціальних питань та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Головному управлінню з питань внутрішньої політики та зв'язків з громадськістю, Управлінню освіти і науки, служби у справах захисту дітей, управлінню у справах сім'ї, молоді та спорту, управлінню охорони здоров'я, управлінню культури і туризму обласної державної адміністрації, Управлінню Міністерства внутрішніх справ України у Волинській області, обласного центру зайнятості та іншим структурним підрозділам та органам влади внести на розгляд обласної ради у четвертому кварталі 2012 року та прийняти проект обласної програми з утвердження рівних прав та можливостей жінок та чоловіків Волинської області на 2013–2017 рр.;

3. Проект звернення депутатів обласної ради до центральних органів влади щодо удосконалення нормативної бази у сфері створення ефективних механізмів забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків;

4. Формувати ґендерну компетентність та розвивати ґендерну чутливість державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування;

5. Посилити взаємодію й координацію у реалізації ґендерної політики між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, навчальними закладами і громадськими організаціями;

6. У Плани дій обов'язково включати пункт навчання депутатів місцевих рад з ґендерної політики. Формувати кваліфіковані кадри з ґендерної рівності й сприяти організації курсів сертифікації з ґендерної освіти. У реалізації ґендерних стратегій кадрової політики враховувати розвиток ґендерних аспектів лідерства та забезпечувати в державному управлінні ґендерний паритет;

7. Враховувати ґендерний компонент у програмах розвитку із врахуванням регіональної специфіки регіону;

8. Збирати і поширювати кращі місцеві практики з утвердження ґендерної рівності;

9. Залучати представників релігійних організацій до навчань із ґендерної політики тощо [22].

Станом на початок 2013 р. жодний з проектів рекомендацій слухань не затверджений.

Таким чином, важливими є узгоджені дії громадських правозахисних та жіночих організацій, проведення зрозумілих для громадян інформаційних кампаній, поширення інформаційних матеріалів у соціальних мережах.

Окрім того необхідно врахувати визначені чинники поширення антиґендерних рухів при формуванні програм та діяльності усіх гілок державної влади центрального, обласного та місцевого рівнів.

1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>. 2. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р. № 1834. – Про затвердження Державної програми з утвердження ґендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1834-2006-n>. 3. Про підвищення соціального статусу жінок у Дніпропетровській області. Розпорядження від 25.07.2001 № 307-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DN010202.html. 4. Про проведення Другого всеукраїнського конкурсу наукових робіт студентів з ґендерної проблематики і Всеукраїнської науково-практичної конференції «Ґендер: реалії та перспективи в українському суспільстві». – Міністерство освіти і науки, Наказ від 31.03.2003 № 190 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS1432.html.

5. Про затвердження Міжгалузевої програми «Сільська жінка». – Мінпраці, Міністерство аграрної політики, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство освіти і науки, Державний комітет України у справах сім'ї та молоді, Наказ від 27.09.2002 № 656/312/498/530/360. 6. Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань «Становище жінок в Україні: реалії та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1904-IV>. 7. Янукович розказав, як треба підходити до чутливої жінки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.net/ukr/news/news-378794.html>. 8. Азаров Н.: Проводить реформи – не женское дело [Електронний ресурс] / Н. Азаров. – Режим доступу: <http://www.unian.net/rus/news/news-368345.html>. 9. Янукович советует Тимошенко пойти на кухню и показывать там свои прихоти [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.unian.net/rus/news/news-358158.html>. 10. Сергій Тігішко: Забезпечення гендерної рівності – важлива складова внутрішньої політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=244644813. 11. Альтернативна доповідь неурядових організацій до Універсального періодичного огляду про порушення прав жінок в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.la-strada.org.ua/ucp_mod_library_view_191.html. 12. Альтернативний звіт Міжнародної асоціації «Ла Страда» та «Ла Страда-Україна» для Універсального періодичного огляду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.la-strada.org.ua/ucp_mod_library_view_190.html. 13. Миронов О. Гендерные преобразования в Украине. Юридический аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stopgender.wordpress.com/2011/04/27/gender-urid-aspekt/>. 14. Указ Президента № 1085 із змінами. Про оптимізацію центральних органів виконавчої влади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>. 15. Ликвидация «Экспертного совета» ЛГБТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uogcc.org.ua/ru/actual/article/?article=8136>. 16. СТОП Гендер! [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stopgender.wordpress.com/>. 17. Українська Правовірна Греко-Католицька Церква / Українська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uogcc.org.ua>. 18. Українська правовірна греко-католицька церква. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Українська_правовірна_греко-католицька_церква. 19. Наказ Міністерства соціальної політики України від 8 червня 2012 р. № 345 Про Експертну раду з питань розгляду звернень за фактами дискримінації за ознакою статі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mlsp.kmu.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?sessionid=1D346A03DC0EAB946AD998096819183E?art_id=143284&cat_id=102037. 20. Государство и общество, Гендерная политика и «секс просвет», Ювенальная юстиция. Маніфестація за захист демократії від гендер-гей диктатури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://za-detey.info/yuvenalnaya-yusticiya/>. 21. Депутати ВР хочуть, щоб українці народжували своїх дітей для геїв та лесбіянок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sd.org.ua/news.php?id=20927>. 22. У Волинській області відбулись сесійні слухання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://volynrada.gov.ua/news/u-volynradi-vidbulis-sesiini-sluhkannya>.

Марія Петрушкевич

Гендерне питання у релігійно спрямованих ЗМК в Україні

У статті аналізуються релігійні ЗМК (преса, Інтернет) які діють в Україні. Особлива увага звертається на висвітлення гендерної тематики у переважно християнських ЗМК. Авторка доходить висновку про домінування патріархальних стереотипів на шпальтах релігійних видань і небажання слідувати європейським стандартам.

The article examines the religious mass media (newspapers, Internet) which are issued in Ukraine. Special attention is drawn to the coverage of gender problems predominantly in Christian mass media. The author concludes the dominance of patriarchal stereotypes on the pages of religious publications and unwillingness of their authors to follow the European standards.

Передумовою входження України у сучасний європейський цивілізаційний простір є спільний світогляд на основі якого можна досягнути порозуміння з різних, подекуди кардинально протилежних питань. Етапи розвитку української культури, специфіка нашої релігійності, унікальне територіальне розміщення та низка інших факторів роблять українську культуру особливою.

Євроінтеграційні процеси в Україні відбуваються досить тяжко і це частково зумовлено, на нашу думку, національним варіантом релігійності, що активно впливає на світогляд та ідентичність. Тому об'єктом нашого дослідження будуть ЗМК (як визнаний провідник демократичних принципів) які мають релігійне спрямування. Безумовно, такий об'єкт дослідження є дуже широкий, тому ми свідомо обмежимося проблемною тематикою в межах традиційної культури та релігійності – гендером.

Українська дослідниця Олена Пода, розглядаючи проблему гендерних ролей і стереотипів у пресі на межі ХХ–ХХІ ст., зокрема зазначає, що вітчизняне журналістичнознавство не може похвалитися довгим списком прізвищ учених, які досліджують особливості використання гендерного фактору у пресі. Серед них Н. Сидоренко, М. Скорик, В. Слінчук, Т. Старченко, О. Сушкова, Л. Таран, Н. Остапенко та ін.

Теоретична складова зазначеної проблеми частково розглядається у роботах С. Айвазової, О. Вороніної, І. Головащенко, О. Іванової, А. Кириліної, Б. Місонжнікова, Л. Малес, Т. Мельник, С. Оксамитної, Н. Пушкарської, Н. Сидоренко, Л. Смоляр, Л. Таран, С. Ушакіна, І. Чикалової, Н. Чухим, О. Ярської-Смирнкової та інших авторів [11]. Важливими для розуміння феномену функціонування релігійної інформації в ЗМК також є праці журналістичнознавців А. Бойко, Ю. Комінко, І. Скленера [17, с. 93]. Дещо окремо

знаходяться вузькоспеціалізовані дослідження, наприклад, М. Балаклицького.

Згадана М. Скорик зазначає, що «фіксуючи стан вивчення гендерних проблем у мас-медіа, дослідження у цій галузі зосереджувалися передусім на вивченні змісту мас-медійної продукції з позицій гендеру. У поле наукового осмислення та відповідного аналізу потрапили: а) проблеми репрезентації чоловіків та жінок мас-медійними засобами; б) зміна образів жінок та чоловіків, що її подають ЗМІ; в) проблеми гендерних стереотипів у них; г) типологізація гендерно-стереотипних зображень людей залежно від їхньої статі. Значну частину таких робіт присвячено ретроспективним оглядам гендеру в мас-медіа. ... Окремою темою дослідницького зацікавлення в цій царині слід виділити, на нашу думку, ті перетворення, яких зазнали образи жінок та чоловіків у ЗМІ» [15, с. 266–267].

Відтак, тема гендеру у релігійних ЗМК є не лише цікавою із наукової точки зору, але і досить показовою щодо сучасних медійних тенденцій у царині релігійної інформації. Наприкінці минулого – на початку нинішнього століття починають активно вестися роботи з вивчення взаємозв'язку гендерного фактору з інформаційно-комунікативними технологіями, а також висвітлюватися особистісні проблеми [4, с. 3].

Особливості висвітлення гендерної тематики у релігійних ЗМК значною мірою залежать також і від виду мас-медіа. Почергово розглянемо класичний засіб масової комунікації – пресу, та цифровий засіб – Інтернет.

У друкованій періодиці усіх християнських конфесій досить яскраво прослідковується власна позиція розуміння статі, місця та ролі жінок/чоловіків у родині та церкві, уявлення про сім'ю. Навіть релігійні журнали та газети орієнтовані на дитячу аудиторію досить активно висвітлюють дану проблематику. Наприклад, результати аналізу звернення